

Landbruksplan Oppdal 2023-2033

Vedtatt 31.08.2023

Landbruksplan – en viktig temaplan for Oppdal

Det er 596 landbrukseiendommer i Oppdal kommune. Disse landbrukseiendommene er grunnlag for all annen utvikling i bygda, og ikke minst grunnlag for matproduksjon. I strategisk næringsplan for Oppdal 2019-2030 er landbruk ett av fem satsingsområder for næringsutvikling i kommunen.

Dette er 5. generasjon landbruksplan i Oppdal kommune, siden første utgave i 1999. Landbruksplanen skal gi innspill til arbeidet med revidering av kommuneplanen, både samfunnsdel og arealdel.

Landbruksplanens tiltaksdel gjenspeiler behov på kort og lang sikt for å oppnå hovedmål og delmål. Ikke minst skal landbruksplanen gi en lokal jordvernstrategi, etter mal fra regjeringen av 26.05.2023.

FN har som minste mål at det må produseres 50 % mer mat i verden innen 2050. Norge er den del av verden som klimatisk kommer gunstig ut for fortsatt matproduksjon, og landbruksnæringen i Oppdal strekker seg langt for å oppfylle dette på beste måte. Skogbruket er sentralt i karbonkretsløpet, tilsvarende for beitebruk. Trollheimen Sijte og 13 beitelag for sau og storfe sørger for god organisering av beitebruken i utmarka.

Norges matsikkerhet hviler på 3 pilarer (Nibio 2022):

1. Kontinuerlig, stabil produksjon av mat og fôrvarer
2. Ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget
  - a) Arealene – jordsmonnets produktivitet
  - b) Vannressursene – kvalitet og mengde
  - c) Planter og dyr – de genetiske ressursene
3. Velfungerende handelssystemer

Regjeringen varslet i mars 2022 en vesentlig styrking av jordvernet og sikre jordvern som et overordnet hensyn i arealforvaltningen.

Kort oppsummert av Nibio sin rapport 72/2021: Jordvern er en forutsetning for bærekraftig utvikling; jord i god tilstand er en forutsetning for å oppnå 13 av FN sine 17 bærekraftsmål. Løsningen befinner seg lokalt – på en gård. Ta vare på bønder i alle land!

Organisering:

Oppdal Kommunestyre vedtok planstrategi for perioden 2020-2023 i sak 20/42 i møte 20.05.2020. I denne ligger revidering av Landbruksplan som en viktig del av Oppdal kommunes plansystem.

Styringsgruppe for arbeidet er Landbruksrådet: Oppdal og Lønset bondelag, Oppdal bonde- og småbrukerlag, Oppdal sau og geit, Oppdal produsentlag, Oppdal og Rennebu skogeierlag og kontaktperson for ammeku/storfe-produsenter. Styringsgruppen har hatt 5 møter.

Det ble arrangert 5 grendamøter i mars 2022, med til sammen 65 deltakere. Mange gode diskusjoner og innspill, i tillegg har det kommet mange innspill gjennom brukerundersøkelser i 2019 og 2021. Innspillene er samlet i tiltaksdelen.

Planen har vært på høring i tidsrommet 23.02-31.03.2023, og det er kommet inn 9 høringsuttalelser.

Landbruksplanen er vedtatt i Utvalg for bygg- og arealplansaker 29.08.2023 og Oppdal Kommunestyre 31.08.2023

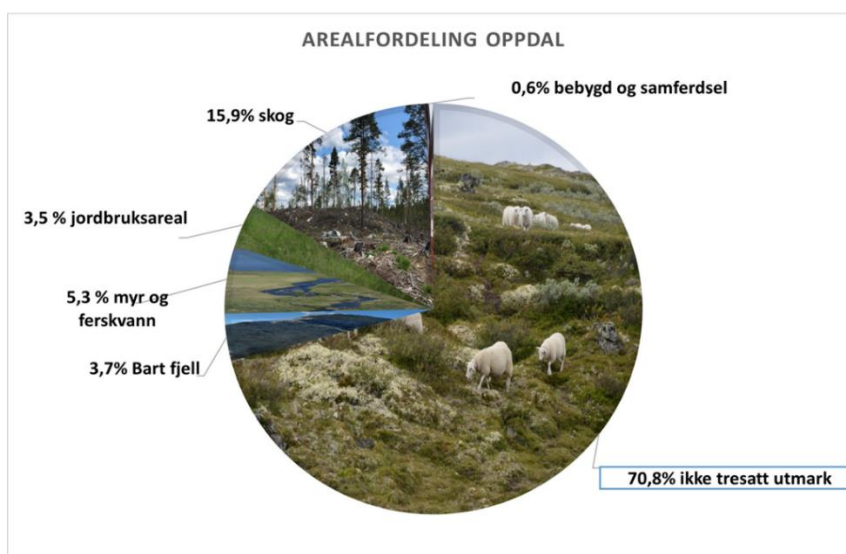
LANDBRUKET I OPPDAL

Sintef og Nibio har i rapport 2023-00601 Kunnskapsgrunnlag for Trøndersk landbruk, regnet på økonomisk verdiskaping og sysselsetting i landbruket i Trøndelag med utgangspunkt i året 2021. Oppdal er på 14. plass av fylkets 38 kommuner med en verdiskaping/bruttoprodukt i primærleddet for jordbruk, skogbruk og reindrift på kr. 121,1 millioner (Tilsvarende i 2015 (med kroneverdi omregnet til 2021) var kr 153,7 millioner).

Verdiskaping av tilleggsnæring direkte tilknyttet gårdsdrifta er beregnet til kr. 16,4 millioner, mens verdiskapingen for annen landbruksrelatert virksomhet i Oppdal er på kr. 95 millioner. Samlet bruttoprodukt av primærnæring, relatert virksomhet og ringvirkninger utgjør for Oppdal kr. 363 millioner årlig og sysselsetter samlet 586 personer, noe som utgjør 17,3 % av totalt 3378 sysselsatte i Oppdal i 2021.

Endringene fra verdiskapingsanalysen i 2015 til 2021 viser at pelsdyrnæringen har hatt mye å si for brutto verdiskaping i Oppdal. Økonomien og kostnadsnivået i jordbruket har også ført til en nedgang i primærprodusenter innen sauehold og melkeproduksjon, mens det har vært en liten økning innen ammeku/storfe-produksjon. Potet-produksjon har vært stabil, mens vi ser en bitte-liten økning i annen grønnsaksproduksjon. Antall gårdbrukere som søkte produksjonstilskudd var 219 stk i 2015 og en nedgang til 189 stk i 2021, der pelsdyrprodusenter utgjør 22 stk av nedgangen. I 2023 er det i Oppdal ca 200 jordbruksforetak (der 187 søker produksjonstilskudd), en familie med reindrift og ca 500 skogbrukere.

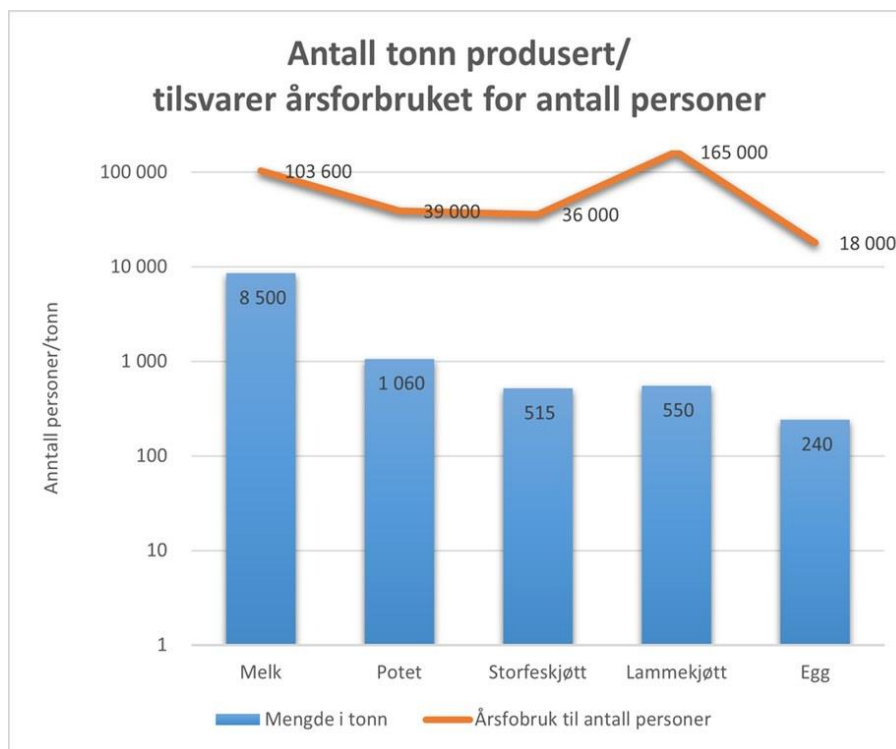
70 % av kommunens areal er utmark og en viktig ressurs i Oppdal, fulldyrka mark utgjør bare 1,9 % av kommunens totalareal. Dagens beitedyr i Oppdal (tamrein, storfe, småfe og hest) henter ut føreheter for kr. 21 millioner i løpet av en beitesommer. Det er i utmarka det største potensialet for økt matproduksjon ligger. Vegetasjonskartleggingen (NIBIO 2015) viser at det er plass for mer dyr i utmark.

Figur 1 Kilde: Nibio arealbarometer

Bonden har VERDENS VIKTIGSTE YRKE – og skal være STOLT over arbeidet sitt. Det ene er de gode naturprodukter som produseres i form av melk, kjøtt, egg, ull, skinn, poteter, grønnsaker - men og de indirekte verdier som produksjon av kulturlandskap, sætermiljø, trivsel og arbeidsplasser. En arbeidsplass i primærproduksjonen generer i snitt 2,55 stillinger i sekundær- og tertiærleddet.

Matproduksjon i Oppdal (tall fra 2021) viser at det produseres til sammen 10.865.000 kg melk, kjøtt, egg og poteter. En oppdaling har et årsforbruk på 152,3 kg av disse varene, alle 7000 innbyggerne har bruk for 1.066.100 kg. Oppdal er altså en eksport-kommune og lager 10 ganger mer mat enn vi selv har bruk for. Endring i klima der sommersesongen strekker seg i begge retninger gjør at også grønnsakdyrking lar seg gjøre i større skala etter hvert – en spennende utvikling.

Arealressursen er viktig for jord og skogbruk. Oppdal har de siste fem år (2017-2021) vedtatt omdisponering av 97,8 dekar fulldyrka jord og 46,4 da dyrkbar jord til andre formål (fritidsbebyggelse, samferdsel og bolig). I samme periode er det godkjent nydyrkingsplaner for 634 dekar.

Skogbruket er en viktig næring i karbonkretsløpet, og i 2021 ble det en rekordhøy avvirkning på 16000 m³, normal avvirkning er 3-5.000 m³. 164 landbrukseiendommer fikk ny skogbruksplan i 2022, noe som kvalifiserer disse eiendommene for å levere virke/tømmer til industrien. Teigstrukturen i skogen i Oppdal fordrer godt samarbeid for å kunne forvalte og utnytte skogressursen på en god og lønnsom måte.

Visjon: Oppdal – levende kulturlandskap er levende landbruk

Hovedmål: Landbrukets mangfold skal bevares og utvikles som bærebjelke for et aktivt kulturlandskap, bosetting og bærekraftig verdiskaping.

Delmål

1. Landbruksnæringa i Oppdal skal være attraktiv, lønnsom og bærekraftig.
2. Økt produksjon av mat og økt bruk av lokale råvarer og ressurser for å øke verdiskapingen i Oppdal.
3. Bevisst styring av arealbruken gjennom arealplanlegging og saksbehandling for å ivareta kulturlandskap, naturverdier og næringsgrunnlaget på en god måte.
4. Ta vare på gode bosteder og ei levende bygd ved å fokusere på de menneskelige ressursene, felles kulturarv og livsmiljø.
5. Øke fokus på kunnskap, samhandling og rekruttering i næringa, og i samarbeid med øvrig næringsliv.
6. Landbruket i Oppdal skal arbeide for bedre klima og miljø.
7. Vi bygger opp en bærekraftig skogressurs, som gir grunnlag for økt råstoffuttak og verdiskaping
8. Ta vare på den utmarksbaserte matproduksjonen, og sikre landbrukets utnyttelse av utmarksområdene.

JORDVERNSTRATEGI - OPPDAL KOMMUNE jfr. Delmål 3

Fulldyrka og overflatedyrka jord i Oppdal er i 2022 på 43505 dekar og utgjør 1,9 % av kommunens totalareal. Innmarksbeite i Oppdal er på 35849 dekar, tilsvarende 1,6 % av kommunens totale areal på 2274 km². Produktiv skog utgjør 131558 dekar som tilsvarer 5,8 % av totalarealet.

1. Nullvisjon på nedbygging/omdisponering av fulldyrka og overflatedyrka jord til andre formål enn landbruk
2. Restriktiv omdisponering av dyrkbar jord, innmarksbeite, svært godt/godt beite og produktiv skog til andre formål enn landbruk.
3. Dersom det i kommuneplan/reguleringsplan eller ved omdisponering etter jordlovens § 9, gis tillatelse til omdisponering av dyrka/dyrkbar jord til andre formål enn landbruk – skal det stilles krav om konsekvensutredning og matjordplan.

Matjordplan - definisjon og vilkår:

Krav om jordflyttingsplan som på grunnlag av jordprøver, jordprofil med mer avklarer hvordan matjorda på best mulig kan flyttes til et nydyrkingsfelt evt annen løsning for fortsatt bruk i matproduksjon. Jordprofilet må deles inn i sjikt og flyttes sjiktvis. Planen må også inneholde vurderinger av nydyrkingsfeltet og jordsmonnet der, og hvilken avlingsfordel det kan medføre å få flyttet den aktuelle matjorda dit. Det må settes krav om at planen følges opp i felt, slik at gjennomføringen blir i tråd med planen.

Delmål 1: Landbruksnæringa i Oppdal skal være attraktiv, lønnsom og bærekraftig.

FNs bærekraftsmål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Lokal betydning:

Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i landet forøvrig. Andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller i arbeid skal reduseres betydelig. Her har landbruket som arbeidsplass en viktig rolle. Arbeidsmiljø for avløsere, arbeidsinnvandrere og bønder må sikres.

FNs bærekraftsmål 9: bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Lokal betydning:

Det er en høy investeringstakt i landbruket, og det er viktig med en bevissthet til bruk av bærekraftige og robuste produksjonsmetoder og -materialer. Landbrukets egen infrastruktur, f.eks. skogsbilveger, må bygges og vedlikeholdes med tanke på bærekraft.

Strategier og tiltak

Strategi	Prioritet	Tiltak	Gjennomføres	Ansvarlig
Påvirke ovenfor kommune, fylke og statlige landbruksmyndigheter	1	Fremme landbrukets stilling og styrking av rammevilkårene i næringa, for å sikre en forutsigbar økonomi.	Årlig	Faglag Politikere
	2	Ta opp viktige utfordringer i landbrukspolitikken og gi innspill til lokale politikere, fylke og landbruks- og matdepartementet.	Kontinuerlig	Alle
Styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellandbruket	3	Egen tilskudds-sone for fjellandbruk, på grunn av kortere vekstsesong og mer sårbarhet i produksjonen.		Faglag Politikere
	4	Bevare mosaikklandbruket med natur/eng/mangfold - arbeide for teigbasert tilskudds-ordning.	Kontinuerlig	Alle
		Informasjonsarbeid i forhold til hva som gjør fjellandbruket unikt.	Kontinuerlig	Alle
		Kompetansesenter i Oppdal - for fjellandbruk.		Faglag Politikere
Jobbe for å forbedre velferdsordningene	5	Jobbe for økte bevilgninger til velferdsordningene, ferie og fritidsavløsning, avløsning ved sykdom m.v.	Årlig	Faglag Politikere
		Beholde Norsk landbrukstjenester som felles arbeidsgiver for avløserne - spesielt viktig for fjellandbruket med små- og mellomstore bruk		Landbrukstjenester, politikere, faglag
		Endre avløsertilskudd ved sykdom, ikke trekk av lønn utenom foretaket.		Faglag
		Det må etableres tilbud om opplæring/oppkjøring for traktor ved den lokale kjøreskolen		Politikere, Oppdal kommune
		Arrangere avløserkurs jevnlig	Hvert 2. år	Landbrukstjenester Oppdal kommune
		Arbeide for å styrke veterinærdekningen og beholde lokale veterinærer med vaktordning	Kontinuerlig	Oppdal kommune
Legge til rette for en variert bruksstruktur		Jobbe for rammevilkår som bevarer en mangfoldig bruksstruktur, og legger til rette for familiebruket.	Kontinuerlig	Alle
		Individuell tilpasning og rådgivning	Kontinuerlig	Oppdal kommune Rådgivningstjeneste
		God oppfølging/lav terskel for kontakt og kommunikasjon	Kontinuerlig	Oppdal kommune Rådgivningstjeneste

Delmål 2: Økt produksjon av mat og økt bruk av lokale råvarer og ressurser for å øke verdiskapingen i Oppdal.

FNs bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk

Lokal betydning:

Innen 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusenter, og sikre bærekraftige systemer for matproduksjon. Kommunene forvalter statlige virkemidler for å fremme matproduksjon i både stor og liten skala.

FNs bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Lokal betydning:

Det er viktig med trygg og ren mat for å opprettholde en god helse. I norsk landbruk er det en restriktiv bruk av antibiotika i alle typer dyrehold, samt liten bruk av sprøytemidler i planteproduksjonen. Grønne omsorgstilbud basert på landbruk og natur er viktig i arbeidet med psykisk helse.

FNs bærekraftsmål 12: sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Lokal betydning:

Det er viktig med en økt bevissthet blant produsenter og forbrukere om kortreiste produkter og egen/ lokal produksjon av landbruksprodukter. I dette ligger også tiltak mot matsvinn. Utvikling av gründerskap innen lokalmat og nettverksbygging for produsenter vil gi økt tilgjengelighet for forbrukerne.

Strategier og tiltak

Strategi	Prioritet	Tiltak	Gjennomføres	Ansvarlig
Opprettholde antall melkebruk på 2023-nivå	1	Opprettholde det aktive produksjonsmiljøet og unngå at melkebruk legges ned	Kontinuerlig	Produsentlag, alle
		Formidle at melkekua er mest bærekraftig, ettersom den produserer både melk og kjøtt	Kontinuerlig	Produsentlag, alle
		Prosjekt fra båsfjøs til lausdrift	2023-2024	Fjellandbruksprosjektet, Oppdal kommune
		Konkrete tiltak for melkeprodusenter – innføre kommunalt ekstraordinært tilskudd til utbygging.	2023-2033	Politikere
Produsere mer kjøtt ved bruk av utmarksressurser	2	Arbeide for gode rammevilkår for beitebruk og hindre gjengroing i tråd med tiltak i beiteplan for Oppdal 2018-2025.	Kontinuerlig	Alle
		Beiteplan for Oppdal – rulleres hvert 4. år for å fortsatt være et aktivt redskap i forvaltning av beiteressursene.	2025 og 2029	Oppdal kommune, politikere, beitelag, beite- og rovviltutvalg
		Stimulere til mer utmarksbeite med storfe, og mer samarbeid i forhold til tilsyn og sanking.	Kontinuerlig	Produsentlag, beitelag, alle
		Arbeide for økt beitetilskudd	Jordbruksforhandling	Faglagene Politikere
		Markedsføre den kvaliteten kjøtt fra utmarksbeite gir	Kontinuerlig	Alle
		Fremme viktigheten og betydningen av godt gjerdehold, både vedr. oppsetting og vedlikehold i tråd med tiltak i beiteplan for Oppdal 2018-2025.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, grunneiere/beitelag
Sikre fornying i driftsapparatet	3	Viktig å kunne få tilskudd til å forbedre driftsapparat - uten nødvendigvis å øke besetningen	Kontinuerlig	Veiledere/rådgivere
		Oppmuntre til kunnskapsbasert utbygging - i bærekraftig retning	Kontinuerlig	Alle
Oppdal bør videreføre bærekraftig matproduksjon i tråd med nasjonale målsettinger.	4	Stimulere til økt, variert og agronomisk god jordbruksproduksjon i hele kommunen	Kontinuerlig	Alle
		Bidra til god ressursutnytting og økt sjølforsyningsgrad.	Årlig	Oppdal kommune, politikere
		Tilskudd til nydyrking	Årlig	Oppdal kommune
		Økt fokus på at maten vi produserer er et naturprodukt	Kontinuerlig	Alle

Utvikle lokale produksjonsfordeler med hensyn til å øke melk- og kjøttproduksjonen på storfe og sau, og dyrking av mandelpotet.		Fokus på kompetansehevende tiltak/rådgivning	Kontinuerlig	Fylkeskommune, statsforvalter, rådgivingsapparat
		Stimulerer til nettverksbygging og godt produksjonsmiljø	Kontinuerlig	Faglag, forvaltning
		Verdiutvikling - merverdi av lokal mat	Kontinuerlig	Innovasjon Norge, næringa sjøl
Sæterstrategi: Stimulere til mer sætring		Motivere/ stimulere til fortsatt drift på sætrene. Jobbe målretta mot tiltak som retter seg direkte mot bruk og vedlikehold av sætra	Kontinuerlig	Faglag, politikere, forvaltning
		Arbeide for økt sætertilskudd	Jordbruksforhandling	Faglag, politikere
		Legge til rette for turisme i tilknytting til sætrene, opplevelse av sæterkultur og «work away».	Kontinuerlig	Næringa sjøl
Stimulere til økologisk produksjon for å tilfredsstille markedsbehovet, med særlig vekt på grovfôrbasert husdyrproduksjon og grøntproduksjon.		Gjennomføre økologisk grupperåd for lokale produsenter	Kontinuerlig	Oppdal kommune, NLR

Delmål 3: Bevisst styring av arealbruken gjennom arealplanlegging og saksbehandling for å ivareta kulturlandskap, naturverdier og næringsgrunnlaget på en god måte.

FNs bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk

Lokal betydning:

Innen 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusenter, og sikre bærekraftige systemer for matproduksjon. Kommunene forvalter statlige virkemidler for å fremme matproduksjon i både stor og liten skala.

FNs bærekraftsmål 15: beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Lokal betydning:

En god skog- og jordforvaltning, og bevissthet om naturmangfoldets verdi er viktig. Som planmyndighet, og skog-, vilt- og jordbruksmyndighet, har kommunene stor innflytelse på arealforvaltningen. Dette innebærer å sikre artsmangfold og økosystemer ved å unngå nedbygging og inngrep i verdifulle naturområder.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Jordvernet må styrkes, dyrkbar og dyrka jord, inn- og utmarksbeite må tas vare på og ikke nedbygges.	1	Veksten i tettsteder og områder for fritidsbebyggelse skal ikke skje på jordbruksareal, dyrkbar jord, produktiv skog eller verdifulle beiter og naturområder.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
	2	Ivareta eksisterende dyrka jord og beiter - slik at de ivaretar matproduksjon i framtida. Spesielt med tanke på sikring mot klima- flom, ras osv	Kontinuerlig	alle
	3	Ved omdisponering av jordbruksarealer eller dyrkbar jord skal arealet erstattes med nytt jordbruksareal, slik at det totale arealet med jordbruksareal og dyrkbar jord i kommunen blir opprettholdt. Ved eventuell permanent omdisponering av dyrka jord skal det vurderes kompenserende tiltak som både opprettholder jordas verdiskapingspotensial og karbonopptak. Ved eventuell permanent omdisponering av dyrkbar jord og beiter skal det også vurderes kompenserende tiltak. Kompenserende tiltak skal skje i henhold til en plan som sikrer at jordressursen blir ivaretatt på best mulig måte (matjordplan).	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		I 2030 er jordbruksarealet (fulldyrka, overflate-dyrka jord og innmarksbeite) og arealet dyrkbar jord i Oppdal på 2022-nivå.	2022-2030	Oppdal kommune, politikere
		Jordvernet skal praktiseres særlig streng for formålene bolig, næring og fritid.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		Ved utforming av samferdselsanlegg skal beslaget av matjord begrenses til et minimum.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		Kommunen skal ved rullering av kommuneplanens arealdel gjøre en ny vurdering av jordbruksareal, dyrkbar jord, produktiv skog og verdifulle beiter og naturområder som er avsatt til utbyggingsformål i gjeldende kommuneplan og som ikke er regulert.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		Sikre at nye reguleringsplaner og utbyggingsprosjekter ikke går på bekostning av utøvelse av landbruk.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		I forbindelse med forslag om omdisponering av jordbruksareal eller dyrkbar jord til utbyggingsformål eller samferdselsanlegg, skal det alltid foretas en alternativvurdering og en samlet bærekraftvurdering, der det også tas hensyn til transportbehov(SCR-BATP), friluftsliv, kulturminner, vannmiljø og naturmangfold.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		Kommunens skal følge opp jordbruksarealer ute av drift, og sikre ny drift av disse. Dersom tradisjonell jordbruksproduksjon ikke er mulig bør det utføres tiltak som sikrer at arealets produksjonspotensiale og karbonbinding opprettholdes (eks. beitepussing).	kontinuerlig	Oppdal kommune

		Ved oppføring av nye landbruksbygninger og anlegg som er nødvendig for jordbruksproduksjonene skal bygging på jordbruksarealer eller dyrkbar jord også unngås dersom det er driftsmessig forsvarlig.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere, gardbrukere
Ivareta jordbrukets kulturlandskap gjennom god og aktiv jordbruksdrift		Stimulere til bruk av tilskuddsordninger som holder kulturlandskapet i hevd.	kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningsapparatet
		Formidle kunnskap om riktig beitetrykk. Riktig beitetrykk er viktig for å bevare naturmangfoldet , og unngå både gjengroing og overbeiting.	kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningsapparatet, faglag.
		Sikre sætertilskudd for all slags bruk av sætra, så lenge kulturlandskapet i sæterdalene blir ivaretatt.	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere, faglag.
		Arbeide for å oppretthold høyt nok beitetrykk i sæterdalene til å forhindre at utmarka gror igjen.	kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningsapparat, beitelag
		Stimulerer til sambeiting og lengre beiteperiode	kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningsapparat, faglag.
		Bruke Kunnskapsgrunnlag for beitebruk i Trollheimen (NRSA 2021) og beitekartlegging i østfjellet (Nibio 2015) som kunnskapsgrunnlag ved revisjon av kommuneplanens arealdel -	kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere

Delmål 4: Ta vare på gode bosteder og ei levende bygd ved å fokusere på de menneskelige ressursene, felles kulturarv og livsmiljø.

FNs bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Lokal betydning:

Gode nettverk er viktig for god helse og livskvalitet, særlig for å sikre god psykisk helse. Gode nettverk og kollegaer som stiller opp er også viktig når sykdom og skader oppstår.

FNs bærekraftsmål 11: Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Lokal betydning:

Det må jobbes aktivt for videre utvikling av kretsene og grendesentrene i Oppdal. Kommunene kan stimulere til å bruke tre som bygningsmateriale, og fornybare energikilder med råstoff fra landbruket.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Styrking av produksjonsmiljøene, og oppmuntre til framtidstro og entusiasme	1	Styrke arbeidet i faglag og produsentlag for å samle kolleger i et ellers ensomt yrke. Viktig å ta vare på de bruka som er i dag.	Kontinuerlig	Faglaga, rådgivningsapparatet
	2	Skape sosiale og faglige arenaer i samarbeid med faglagene både innen og på tvers av produksjoner og fagmiljø	Kontinuerlig	Landbrukskontor, faglag, rådgivningsapparatet.
	3	Videreføre arbeidet med Bondens nettverk	Kontinuerlig	Alle aktørene i nettverket.
		Styrke arbeidet i beitelaga. Viktig med felles organisering av brukerne av utmarka	Kontinuerlig	Beitelag, beite- og rovviltutvalget.
		Bistå tidligere pelsdyroppdrettere i gang med ny næringsvirksomhet, avvikling og opprydding.	2022-2027	Landbrukskontor, politikere
Bosetting i hele bygda	4	Legge til rette for gode og attraktive boligområder i hele kommunen.	Kontinuerlig	politikere
		Boligtomter utenfor sentrum må prioriteres	Kontinuerlig	politikere
Legge til rette for spredt boligbygging		Finne gode områder for LNFR-spredt ved rullering av kommuneplanens arealdel.	2024-2025	Landbrukskontor, politikere

Delmål 5: Øke fokus på kunnskap, samhandling og rekruttering i næringa, og i samarbeid med øvrig næringsliv.

FNs bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk

Lokal betydning:

Dette handler lokalt om å opprettholde beredskap gjennom matproduksjon, matsikkerhet og mattrygghet.

FNs bærekraftsmål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Lokal betydning:

Andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller i arbeid skal reduseres betydelig. Her har landbruket som arena for opplæring gjennom blant annet inn på tunet en viktig rolle. Arbeidsmiljø for avløsere, arbeidsinnvandrere og bønder må sikres. Arbeide for en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og remmer lokal kultur og lokale produkter.

FNs bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Lokal betydning:

Agronomutdanning, utdanning av avløsere, kompetanseheving hos rådgivningsapparatet. Bidra til at det undervises om landbrukets bidrag i bærekraftig utvikling i skolen, gjennom Bondens medhjelper, landbruksspillet mm

FNs bærekraftsmål 17: styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye det globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Lokal betydning:

Oppnå en mer samstemt og helhetlig politikk for bærekraftig utvikling. Styrke partnerskap mellom flere interessenter som kan mobilisere og dele kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser, for å bidra til at bærekraftsmålene nås.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Styrke attraktivitet og omdømme for næringa for økt yrkesstolthet og rekruttering.	1	Framsnakking av landbruket. Bevisstgjøre og informere politikere lokalt og regionalt, samt lokalbefolkning og bygdas turister om den store betydningen landbruksnæringa har for Oppdal.	Kontinuerlig	Alle
		Fokus på norsk mat	Kontinuerlig	Politikere, skoler, barnehager
		Positiv informasjon om landbruket på sosiale medier, og produksjon av korte videoer med positiv omtale av Oppdal som landbrukskommune	Video-produksjon	Oppdal kommune, rådgivningsapparat, faglag
		Informasjon om beitedyr mm til hytteeiere	Kontinuerlig	Oppdal kommune, beitelag
		Videreføre "Bondens medarbeider"	Kontinuerlig	Faglag, skole
		Lokal mat inn i skolepensum – hvor kommer maten fra?	Kontinuerlig	Faglag, skole
		Trøndersk matmanifest - følge opp kommunal kantine og kommunalt innkjøpsreglement	2024	Oppdal kommune
Synliggjøre landbrukets betydning for samfunnsberedskapen	2	Informasjonsarbeid om landbrukets betydning for matsikkerheten, kontinuerlig produksjon av mat er den viktigste beredskapen for å sikre stabil tilgang til mat i framtida, samt sikre et bosettingsmønster som ivaretar samfunnssikkerheten	Kontinuerlig	Oppdal kommune, skoler, faglag
		Landbrukets betydning for beredskap ved brann i landbruket og i grendene	Kontinuerlig	Trøndelag brann og redning, faglag
		Informasjonsarbeid om den norske mattryggheten. Det er få tilfeller av sykdom som følge av smitte gjennom mat, og vi har restriktiv bruk av plantevernmidler og antibiotika. Norsk mat produseres med god dyrevelferd, dyrehelse og plantehelse.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, skoler, faglag
Styrke rekrutteringen til landbruket:	3	Viktig med samhold blant bøndene, så andre og får positivt syn på yrket.	Kontinuerlig	Faglaga, beitelaga
		Styrke aktiviteten i "Bonde så klart"	Kontinuerlig	Faglag, Oppdal kommune
		Fagfokus, kurs/foredrag, etterutdanning, samt stimulere til grønn utdanning.	Kontinuerlig	Rådgivningstjenestene, Oppdal kommune, faglaga, skolene.

Bondevelferd - psykisk helse	4	Fokus på Bondens psykiske helse -	Kontinuerlig	Alle
		Fortsette arbeidet med Bondens nettverk	Kontinuerlig	Landbrukskontor
Støtte opp om utvikling av eksisterende og nye landbruksbaserte tilleggsnæringer		Videreutvikle et bedre samarbeid mellom gardsbruk og skole/barnehage/sosialtjeneste /eldreomsorg/ NAV – styrke tilbud om Inn på tunet	Kontinuerlig	Skolene, NAV, Oppdal kommune
		Utviklingsbistand til eksisterende og nye lokalmatprodusenter og andre tilleggsnæringer, ha fokus på mulighetene i landbruket	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningsapparat
		Stimulerer til oppretting av lokalmatutvalg, og hentepunkt/Reko-ring	Kontinuerlig	Næringa sjøl
		Bruke lokalmat direkte til kommunale institusjoner/skoler o.l. Oppfølging av Trøndersk matmanifest	Kontinuerlig	Politikere
		Stimulere til ny/alternativ bruk av driftsbygninger som ikke er i bruk til tilleggsnæring.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, faglag
Økt samhandling mellom landbruk og reiseliv		Arbeide for at bonden som eier utmarka og skjøtter det kulturlandskapet som gjør Oppdal attraktivt for reiselivet, får sin del av «overskuddet» fra reiselivet. Lokale bedrifter bør forplikte seg til å bruke lokale råvarer og produkter.	Kontinuerlig	Politikere, faglag, Fellesgodefinansiering
		Reiselivssamarbeid, nettverksbygging, kompetanseheving for å oppretthold kulturlandskapet og øke omsetting av lokalproduserte produkter	Kontinuerlig	Oppdal kommune, faglag
		Fjell- og fårrikålfestival - få bedre samarbeid næring/ONF	Kontinuerlig	Oppdal Næringsforening/landbruks næringa/andre

Delmål 6: Landbruket i Oppdal skal arbeide for bedre klima og miljø.

FNs bærekraftsmål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Lokal betydning:

Landbruket må bidra til rent vann ved riktig lagring og bruk av gjødsel og plantevernmidler. Dette innebærer også å hindre avrenning av næringsstoffer til vassdrag og vannkilder.

FNs bærekraftsmål 14: bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Lokal betydning:

Mye av utslippene til elver og vassdrag (miljøgifter, mikroplast og næringsstoffer) ender i havet. Det er viktig å øke bevisstheten om dette og at landbruket kan gjennomføre tiltak for å begrense gjødselavrenning/tilførsel av næringsstoff til vassdrag. Arbeid med holdninger innen håndtering av plast i landbruket er viktig, da mikroplast lagres i naturen med ansamling i verdikjedene.

FNs bærekraftsmål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

Lokal betydning:

Dette handler om bevisstgjøring, ny vitenskap, teknologi og kompetanseheving i landbruket for iverksettelse av klimatiltak. Det er viktig med synliggjøring av hvilken verdi skog, jord og naturområder har for bl.a. karbonfangst og biologisk mangfold.

FNs bærekraftsmål 15: beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Lokal betydning:

En god skog- og jordforvaltning, og bevissthet om naturmangfoldets verdi er viktig. Kommunene forvalter regionale virkemidler for å bevare artsmangfold og rødlistede arter. Kommunene forvalter hjortevilt, og er med å sikre levedyktige bestander.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet:	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Redusere utslipp av klimagasser fra landbruket	1	Stimulere til at flere gårdbrukere gjennomfører klimarådgivning på gårdsnivå - ta i bruk klimakalkulatoren	Kontinuerlig	Oppdal kommune, NLR, Tine
		Stimulere til mer drenering av vassjuk jordbruksjord gjennom prioritering av tilskudd.	Kontinuerlig	Oppdal kommune NLR
		Stimulere til mer miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, både ved at mer husdyrgjødsel spres i vekstsesongen, og med miljøvennlige spredemetoder.	Kontinuerlig	Oppdal kommune NLR
		Ved jordleie må nabobruk prioriteres framfor gardsbruk som får lang transportavstand	Kontinuerlig	Næringa sjøl
		Oppdal kommune benytter konsesjonsregelverket til å prioritere nabobruk ved salg av landbruksjord.	når søknader	Oppdal kommune
		Oppdal kommune vurderer klima i veiledning og saksbehandling der det er relevant (f.eks. SMIL-midler, drenering, nydyrking og jordlovssaker).	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Unngå dyrking på myr, se hen til nydyrkingsforskriften for unntak.	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Stimulere til økt bruk av tre som byggemateriale i Oppdalslandbruket	Kontinuerlig	Oppdal kommune NLR
Stimulere til økt karbonbinding i jord, beiter og skog	2	Økt fokus på landbrukets positive effekt for klimaregnskapet. Presenter regnestykker som viser dette	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste
		Forskning/dokumentasjon på karbonlagring i eng, beiter og skog - påvirke nasjonale maler. Fokus på at drøvtyggere utnytter arealressurser som ellers ikke ville blitt nyttet til matproduksjon og verdiskaping.	Kontinuerlig	Fagmiljø, departement
		Stimulerer til mer beiting i utmark og på innmarksbeite	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste, faglag
Oppdalslandbruket skal være forberedt på et klima i endring		Kartlegge om klimaendringer med ustabile vintre kan medføre økt risiko for isbrann/vinterskader på jordbruksjord, og hva man kan gjøre for å forebygge dette.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste
		Oppdalslandbruket skal være lønnsomt og robust, variert med utmarksbeite og artsmangfold. Mangfold gir robusthet mot endringer.	Kontinuerlig	Alle
		Naturbaserte løsninger for klimatilpasning	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste
		Kartlegge hvordan klimaendringer (eks tørke og flom) kan ramme landbruket, og påvirke erstatning for produksjonssvikt blir mer treffsikker..	Kontinuerlig	Oppdal kommuner, rådgivningstjeneste

		Ved alle tiltak innen landbruks- og plansaker skal det vurderes å gjenåpne lukka bekkeløp, og sikre tilstrekkelig kantvegetasjon langs vassdrag av miljø- og flomhensyn.	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Stimulere til leplanting ved vindutsatt landbruksjord.	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Stimulere til nydyrking for å øke matproduksjonen og selvbergingssevne.	Kontinuerlig	Oppdal kommune faglaga
		Ikke omdisponere dyrka jord uten å kompensere med nydyrking av tilsvarende arealer.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, politikere
		Stimulere til gjenåpning av lukkede bekker, og bruk av tilstrekkelig rørdimensjoner for økte flomtopper ved renovering av hydrotekniske anlegg.	Kontinuerlig	Oppdal kommune
Oppdal skal utvikle et klimasmart landbruk		Oppfordre til bruk av mer klimahardføre skogplanter, gras- og grønnsakssorter.	Kontinuerlig	NLR
		Utnytte mulighetene for økt beitebruk og lengre beitesesong som følge av klimaendringer, i tråd med Beiteplan for Oppdal 2018-2025.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, Beite og rovviltutvalget, beitelag
		Legge til rette for mer selvdyrking.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, NLR
Formidle kunnskap om effekten av landbruksproduksjon og landbrukets betydning for miljøet.		Formidle betydning beite med bufe har for artsmangfold og naturmangfold	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste , faglag
Redusere utslipp av næringsstoffer fra jordbruket		Presisjonslandbruk - kan være et viktig bidrag i bærekraftsarbeidet ved at plantevernmidler, gjødsel mm brukes der det er behov.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, NLR
		Håndheve at alt jordbruksareal skal ha vegetasjonssone mot vassdrag	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Formidle kunnskap og informasjon om god agronomisk drift for å forebygge at forurensing skjer, samt kunnskap om kilder til forurensing fra jordbruket.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, NLR
Bedre energiutnytting og elektrifisering		Økt kunnskap om bruk av nye energikilder og ny teknologi, blant annet mer kunnskap om bruk av solceller.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, faglaga, NLR
		Utrede mulighet for satsing på biogass, arrangere informasjonsmøter om biogass- og solcelleanlegg på gardsnivå	Kontinuerlig	NLR, Faglaga
Mindre forsøpling og brenning		Gode gjenbruks- og returordninger for næringa. Felles innsamling av rundballplasten.	Kontinuerlig	Remidt, Faglaga

Ivareta og øke det biologiske mangfoldet i jordbrukslandskapet. Utvalgte og trua naturtyper skal prioriteres.		Aktiv skjøtsel av slåttemarker, naturbeitemarker og andre biologisk verdifulle arealer i kommunen.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste faglag
		Bevare/etablere kantvegetasjon som grønne korridorere, gjemmested for dyr og insekt.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste faglag
		Stimulere til samarbeiding med flere dyreslag	Kontinuerlig	Oppdal kommune, rådgivningstjeneste faglag

Delmål 7: Vi bygger opp en bærekraftig skogressurs, som gir grunnlag for økt råstoffuttak og verdiskaping.

FNs bærekraftsmål 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Lokal betydning:

Landbruket kan bidra til ren energi i kommunene, gjennom f.eks. råstoff til fjernvarmeanlegg basert på biovarme. Noen av produksjonsformene i landbruket er energikrevende, og fornybare kilder som solceller og jordvarme kan være aktuelle alternativer til ikke-fornybare energikilder.

FNs bærekraftsmål 15: beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Lokal betydning:

En god skog- og jordforvaltning, og bevissthet om naturmangfoldets verdi er viktig. Kommunene bidrar til en god skogforvaltning som både ivaretar produksjonsmål, karbonfangst og biologisk mangfold.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Øke en bærekraftig utnyttelse av den lokale skogressursen	1	Styrke veiledningen til skogeierne	Kontinuerlig	Oppdal kommune, skogeierlag, LENSA
	2	Bruk av mer bioenergi i offentlige bygninger	Kontinuerlig	Oppdal kommune, stat, fylkeskommune
		Oppfølging av skogbruksplaner gjennom kursing og skogdager	Kontinuerlig	Allskog, skogeierlaget Oppdal kommune
		Informasjon og veiledning, egne prosjekt gjennom LENSA-nettverket; planting, ungskogpleie, vegbygging	Kontinuerlig	LENSA, Oppdal kommune
		Oppdaterte skogbruksplaner - gir god info om ressurser og miljøverdier på den enkelte eiendom	Kontinuerlig	Statsforvalter entreprenør, skogeier
Stimulere til økt karbonbinding i skog		Følge opp foryngelsesplikten i skog	Kontinuerlig	Oppdal kommune
		Stimulere til skjøtsel av vernskogen slik at den bevarer sin funksjon som vernskog	Kontinuerlig	Oppdal kommune

Delmål 8: Ta vare på den utmarksbaserte matproduksjonen, og sikre landbrukets utnyttelse av utmarksområdene.

FNs bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk

Lokal betydning:

Dette handler lokalt om å opprettholde beredskap gjennom matproduksjon. Regionen har store ressurser i utmark, som i tillegg til fôr også representerer et beredskapsareal.

FNs bærekraftsmål 15: beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Lokal betydning:

En god skog- og jordforvaltning, og bevissthet om naturmangfoldets verdi er viktig. Kommunene har en aktiv rolle i koordinering av private tiltak og offentlig virkemiddelbruk i bekjempelse av fremmede arter. Kommunene forvalter regionale virkemidler for å bevare artsmangfold og rødlistede arter. Kommunene forvalter hjortevilt, og er med å sikre levedyktige bestander.

FNs bærekraftsmål 17: styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye det globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Lokal betydning:

Oppnå en mer samstemt og helhetlig politikk for bærekraftig utvikling. Styrke partnerskap mellom flere interessenter som kan mobilisere og dele kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser, for å bidra til at bærekraftsmålene nås.

Strategier og tiltak

Strategi:	Prioritet	Tiltak:	Gjennomføres:	Ansvarlig:
Synliggjøre verdien av utmarksbeite	1	Landbruket leverer kulturlandskap som ikke betales for. Utføre beregninger av hvilken verdiskapning dette genererer for Oppdal.	2025 - se i smnheng m tiltak 11 i kulturmiljøplan	Oppdal kommune, faglag.
	2	Folkeopplysning om hvordan naturverdiene har blitt til. Landbrukets rolle i historien, hva beitedyr betyr for stier og ferdselsårer, biologisk mangfold mm.		Oppdal kommune, faglag.
Begrense konflikter mellom ulike brukere av utmarka	3	Økt fokus på gjerdeplikt, med særlig fokus på leid areal.	Kontinuerlig	Faglag, rådgvningsapparat
	4	Arbeide for at rovviltbestanden er i henhold til vedtatte bestandsmål, og at Oppdal forblir beiteprioritert område. Arbeide for en forskrift om forvaltning av ørn - bestandsregulering	Kontinuerlig	Oppdal kommune, beite og rovviltutvalget, faglaga, politikere
	5	Håndheving av båndtvang for å unngå at beitedyr skades av hund - informasjon, oppfølging	Kontinuerlig	Oppdal kommune, beitelag, politi
		Håndheving av regelverk for inngjerding hytter, med særlig fokus på farlige gjerder, ferister som ikke fungerer og strømgjerde uten daglig tilsyn.	Tilsyn startet 2021	Oppdal kommune, Mattilsynet
		Vurdere hensynssoner mot ferdsel og aktivitet i sårbare perioder for beitebruk, spesielt i forhold til beiteslipp og sanking.	I forb m KPA	Oppdal kommune
		Stimulere til mer samarbeid mellom landbruket og fritidsinnbyggerne i kommunen.	Kontinuerlig	Alle
		Informasjonsarbeid i forhold til beiterettigheter til hytte-eiere.	Kontinuerlig	Oppdal kommune, faglag.
		Utarbeide besøksstrategier for turisme som hensyntar landbrukets interesser	2023	Oppdal kommune, Oppdal næringsforening
		Videreutvikle tilskuddsordninger for økt utnyttning av utmarka - som f.eks. nofence	Kontinuerlig	Oppdal kommune, faglag.
		Øke samarbeidet og forståelsen for landbruket slik at vi slipper eller begrenser ressurskrevende konflikter mellom grunneiere og andre brukere av naturen.	Kontinuerlig	Alle
Kanaliseringsregulering av ferdsel - som hovedregel		I store utfartsområder med press fra et mangfold av interesser er dialog med alle parter viktig for å finne gode løsninger	Kontinuerlig	Beitelag/faglag, friluftsutøvere, reiselivsnæring
		Sikre fortsatt mulighet for motorisert ferdsel i utmark for næringskjøring i hele kommunen, inkludert verneområder		Oppdal kommune, vernemyndighet

